

Sygn. akt III KK 89/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Rafał Malarski

SSN Marek Pietruszyński (sprawozdawca)

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej

w sprawie R. K.

skazanego z art. 291 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 9 maja 2019 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego na niekorzyść skazanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w L.

z dnia 15 listopada 2017 r., sygn. akt XI Kz [...],

utrzymującego w mocy zarządzenia Prezesa Sądu Rejonowego w B.

z dnia 29 września 2017 r., sygn. akt II K [...],

uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Prokuratura Rejonowa w B. skierowała do Sądu Rejonowego w B. akt oskarżenia przeciwko R. K. o czyn z art. 291 § 1 k.k. popełniony w ten sposób, że w okresie od stycznia 2015 r. do września 2016 r. daty bliżej nieustalonej, w B., pow. b., woj. [...] nabył od A. S. cztery opony samochodowe marki D. [...] o wartości 5040 zł wiedząc, że pochodzą one z czynu zabronionego, czym działał na szkodę firmy P. Sp. z o.o. Sp.k.

Wskazana spółka wysłała w dniu 9 sierpnia 2017 r. do Sądu Rejonowego w B. pismo zawierające oświadczenie o przystąpieniu do sprawy w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Pismo wpłynęło do Sądu w dniu 11 sierpnia 2017 r.

Wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego w B. z dnia 8 września 2017 r., sygn. akt II K [...] uznano R. K. za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w akcie oskarżenia. Odpis wyroku wysłano firmie P. Sp. z o.o. Sp.k. W dniu 20 września 2017 r. Prezes Zarządu wskazanej firmy wniósł do Sądu Rejonowego w B. sprzeciw od wyroku nakazowego.

Przewodniczący Wydziału II Karnego Sądu Rejonowego w B. zarządzeniem z dnia 29 września 2017 r. odmówił przyjęcia sprzeciwu jako pochodzącego od osoby nieuprawnionej. W uzasadnieniu zarządzenia wskazano, że w art. 291§1 k.k. typizującym przestępstwo paserstwa umyślnego nie odwołano się przy określaniu znamion czynu do osoby właściciela mienia, co powoduje, że sprawca wskazanego przestępstwa jedynie pośrednio, a nie bezpośrednio narusza dobro prawne właściciela, a następstwem tak określonego naruszenia jest brak możliwości przyznania podmiotowi wnoszącemu sprzeciw statusu pokrzywdzonego i w konsekwencji uprawnienia do występowania w procesie w charakterze oskarżyciela posiłkowego uprawnionego do wniesienia skutecznego sprzeciwu od wyroku nakazowego.

Zażalenie na zarządzenie wniósł przedstawiciel firmy P. Sp. z o.o. Sp.k. zarzucając obrazę art. 506 § 2 k.p.k. w zw. z art. 53 k.p.k. i art. 49 § 1 k.p.k. przez błędną interpretację tych przepisów i nietrafne ustalenie, że skarżącemu nie przysługuje status pokrzywdzonego, a zatem sprzeciw od wyroku nakazowego mimo, że dobro prawne spółki jako właściciela rzeczy zostało bezpośrednio naruszone, gdyż sprawca czynu uniemożliwił realizację prawa własności i spowodował uszczerbek majątkowy.

Sąd Okręgowy w L., postanowieniem z dnia 15 listopada 2017 r., sygn. akt XI Kz [...] utrzymał w mocy zaskarżone zarządzenie.

Sąd Okręgowy podniósł, że właściciel rzeczy nie jest pokrzywdzonym w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k. ponieważ jego dobra prawne nie zostały bezpośrednio naruszone lub zagrożone przestępstwem paserstwa umyślnego. Sąd uznał, że nabywca rzeczy w złej wierze, tj. paser nigdy nie uzyskuje własności, a

zatem nabycie rzeczy pochodzącej z kradzieży nie narusza bezpośrednio praw właściciela.

Kasację od tego postanowienia na niekorzyść skazanego wniósł Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny zarzucając mu rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 506 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 53 k.p.k. w zw. z art. 49 § 1 k.p.k. polegające na zaakceptowaniu przez Sąd odwoławczy błędnego poglądu Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Rejonowego w B., że właściciel rzeczy będącej przedmiotem czynu z art. 291 § 1 k.k. nie jest podmiotem bezpośrednio pokrzywdzonym tym czynem w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k., co doprowadziło do utrzymania w mocy zarządzenia o odmowie przyjęcia sprzeciwu od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w B. z dnia 8 września 2017 r., sygn. akt II K [...], wniesionego przez oskarżyciela posiłkowego, podczas gdy realizacja czynności wykonawczych przewidzianych w art. 291 § 1 k.k. bezpośrednio narusza określone w art. 140 k.c. uprawnienia właściciela rzeczy uprzednio utraconej, a w konsekwencji sprzeciw wniesiony przez właściciela opon będących przedmiotem przestępstwa paserstwa powinien zostać przyjęty i spowodować utratę mocy wyroku nakazowego.

Obecny na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej podtrzymał wniesioną kasację.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się uzasadniona.

Należało zgodzić się ze skarżącym, że zaskarżone postanowienie zapadło z rażącym naruszeniem przepisu art. 49 § 1 k.p.k. w zw. z art. 291 § 1 k.k., a w konsekwencji – także art. 506 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 53 k.p.k., co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia zamykającego pokrzywdzonemu możliwość wywiedzenia sprzeciwu od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w B. z dnia 8 września 2017 r., sygn. akt II K [...].

Argumentacja, która legła u podstaw zaskarżonego postanowienia sprowadza się do uznania, iż spółce P. Sp. z o.o. Sp. k. nie przysługuje status pokrzywdzonego w sprawie, w której czyn zarzucany (a następnie prawomocnie przypisany – uwaga SN) oskarżonemu został zakwalifikowany z art. 291 § 1 k.k.

W ocenie Sądu odwoławczego w przypadku tego przestępstwa właściciel rzeczy nie jest pokrzywdzonym w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k. albowiem jego dobra prawne nie zostały bezpośrednio naruszone lub zagrożone przestępstwem paserstwa umyślnego, a więc jego pokrzywdzenie nie wynika bezpośrednio z przestępstwa z art. 291 § 1 k.k., ale z przestępstwa kradzieży. Nabycie rzeczy pochodzącej z kradzieży nie narusza bezpośrednio prawa własności właściciela rzeczy, albowiem czynność ta nie przenosi prawa własności na osobę pasera. Powody te, zdaniem Sądu Okręgowego przemawiają za tym, że w niniejszej sprawie do bezpośredniego pokrzywdzenia spółki przestępstwem zarzuconym oskarżonemu nie doszło.

Stanowisko Sądu odwoławczego jest niezasadne. Przepis art. 49 § 1 k.p.k. ustanawia zasadę, zgodnie z którą pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Dla określenia czy w sprawie o czyn z art. 291 § 1 k.k. konkretnej osobie przysługuje status pokrzywdzonego konieczne jest łączne wystąpienie dwóch elementów, a mianowicie naruszenia lub zagrożenia dobra prawnego danej osoby oraz stosunku bezpośredniości pomiędzy czynem a naruszeniem lub zagrożeniem takiego dobra prawnego. Bezpośredniość zachodzi przy tym także wtedy, gdy przedmiotem ochrony prawnej jest wprowadzenie dobra ogólniejszej natury, ale zagrożenie tego dobra powoduje również bezpośrednie pokrzywdzenie indywidualnej osoby. (zob. uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej z dnia 26 listopada 1976 r., VI KZP 11/75, OSNKW 1977, z. 1 - 2, poz. 1).

Paserstwo jest przestępstwem o złożonym przedmiocie ochrony (zamachu). Godzi bowiem w różne dobra prawne, w zależności od sposobu działania sprawcy oraz rodzaju czynu zabronionego, z którego pochodzi rzecz (zob. I. Zgoliński [w:] V. Konarska - Wrzosek [red.], Kodeks karny. Komentarz do art. 291, Warszawa 2018, teza 2). Dobrami chronionymi tym przepisem w pierwszej kolejności są własność oraz inne prawa majątkowe do rzeczy, a także posiadanie (uchwała SN z 26.06.2014 r., I KZP 8/14, Prok. i Pr. - wkł. 2014/10, poz. 8; wyrok SA we Wrocławiu z 16.10.2013 r., II AKa 312/13, LEX nr 1392147; E. Pływaczewski, Przestępstwo paserstwa w polskim prawie karnym, Toruń 1986, s. 63). Przepis art. 291 k.k. chroni również prawidłowość (pewność) obrotu cywilnoprawnego oraz

porządek prawny, ponieważ przestępstwo paserstwa ma charakter wtórny (M. Gałązka [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak, Kodeks karny. Komentarz do art. 291, Warszawa 2018, teza). Wyrażane jest również stanowisko, że udzielenie pomocy do ukrycia rzeczy może godzić w wymiar sprawiedliwości (zob. M. Dąbrowska - Kardas, P. Kardas [w:] A. Zoll [red.], Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, t. 3, Komentarz do art. 278 – 363 k.k., s. 442 – 443; uchwała SN z 26.06.2014 r., I KZP 8/14).

Ze względu na dominujący związek z kradzieżą, przestępstwo paserstwa umieszcza ustawodawca w Rozdziale XXXV Kodeksu karnego, dotyczącym przestępstw przeciwko mieniu. Paserstwo zagraża więc nie tylko mieniu, ale i szeroko rozumianemu porządkowi prawnemu w zakresie pewności i legalności obrotu gospodarczego. A przecież dla bytu pokrzywdzenia nie ma znaczenia, czy dane dobro jest głównym, czy jedynie ubocznym przedmiotem ochrony w danej normie prawnej, byleby tylko było ono objęte zespołem znamion danego przestępstwa jako indywidualny przedmiot ochrony danej normy prawnokarnej (zob. T. Grzegorzczak: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Zakamycze 2003, s. 200).

Sąd Najwyższy w pełni aprobuje pogląd wyrażony w tym zakresie w uchwale z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 8/14 (OSNKW 2014/10/74), gdzie wskazano, że w każdej sytuacji, gdy przedmiot przestępstwa paserstwa został uzyskany za pomocą przestępstwa przeciwko mieniu, przepis art. 291 § 1 k.k. chroni własność, a także inne prawa majątkowe, nawet przy przyjęciu, że w pewnych sytuacjach ochrona ta może sięgać także w inne sfery porządku prawnego (zob. M. Siwek: Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 kwietnia 2011 r., II AKa 87/11, LEX/el. 2013). Utrata rzeczy przez właściciela nie skutkuje ustaniem prawa własności. Właścicielowi skradzionej rzeczy nadal przysługują przecież opisane uprawnienia z art. 140 k.c., a tym samym realizacja czynności wykonawczych z art. 291 § 1 k.k. narusza te uprawnienia. Czynności wykonawcze w rozumieniu art. 291 § 1 k.k. sprowadzają się zaś do nabycia, pomocy w zbyciu, przyjęciu oraz do pomocy w ukryciu, a ich realizacja łączy się z naruszeniem uprawnień przysługujących właścicielowi, wynikających z prawa własności. Skoro zaś zachowania te ukierunkowane są na uniemożliwienie

właścicielowi realizowania uprawnień właścicielskich, to tym samym bezpośrednio naruszają prawo własności.

Nieuwzględnienie powyższych okoliczności przez Sąd odwoławczy świadczy o rażącym naruszeniu przepisu art. 49 § 1 k.p.k. w zw. z art. 291 § 1 k.k. W konsekwencji powyższego utrzymanie w mocy zaskarżonego zarządzenia Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Rejonowego w B. z dnia 29 września 2017 r. odmawiające przyjęcia sprzeciwu od opisanego wyżej wyroku nakazowego, z uwagi na fakt wniesienia tego sprzeciwu przez osobę nieuprawnioną, bo niebędącą pokrzywdzonym mogącym działać w postępowaniu sądowym jako oskarżyciel posiłkowy uboczny, zapadło z rażącym naruszeniem art. 506 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 53 k.p.k., co miało oczywisty, istotny wpływ na treść tego postanowienia. Pozbawiło bowiem spółkę P. Sp. z o. o. Sp. k., mającą status pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego możliwości zrealizowania swych uprawnień polegających na wniesieniu sprzeciwu od wyroku nakazowego z dnia 8 września 2017 r.

Dlatego zaskarżone postanowienie nie mogło się ostać i podlegało uchyleniu.

Dokonując ponownej oceny zaskarżonego zarządzenia Sąd Okręgowy zobligowany będzie do uwzględnienia przedstawionych powyżej zapatrywań prawnych Sadu Najwyższego (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.), mając w swym polu uwagi także to, iż przedstawiciel firmy P. Sp. z o. o. Sp. k. złożył oświadczenie, że podmiot ten przystępuje do sprawy w charakterze oskarżyciela posiłkowego w terminie określonym w art. 54 § 1 k.p.k., zaś Sąd rozpoznający sprawę nie sprzeciwił się temu w trybie art. 56 § 2 k.p.k.